

Vorstgevoelige exotische waterplanten

Baudewijn Odé, Leonie Tijlma & Angelo Moerland, FLORON

Na een winter met – zeker in Noord-Nederland – een redelijk lange periode met vorst, komt de vraag op of exotische waterplanten hierdoor geraakt worden. Hoe gevoelig zijn deze planten eigenlijk voor de koele weerextremen, in een tijd dat het gemiddelde klimaat alleen maar opwarmt?

Erg gevoelig

Enkele exotische waterplanten zijn extreem gevoelig voor vorst. Dat zijn waterhyacint, watersla en grote vlotvaren. Die hebben zelfs bij 5 graden Celsius al moeite om in leven te blijven. Zover bekend maken ze ook geen organen die de winter kunnen overleven, zoals veel van onze inheemse waterplanten wel doen. Voor deze soorten verwachten we dan ook geen enkele overleving van de afgelopen winter. Als ze komende zomer worden aangetroffen, moeten ze wel opnieuw door iemand zijn uitgezet.

Gevoelig

Met name grote waternavel is boven water en bovengronds ook erg gevoelig voor vorst. De bladen en stengels sterven meteen af. Maar dat wil niet zeggen dat er geen stengelfragmenten in de modder, onder een beschermende vegetatie met riet of liesgras, of op de bodem van het water vorstvrij de winter door kunnen komen. Die overlevende fragmenten kunnen vervolgens weer stevig uitgroeien in het voorjaar. Daarmee lijkt komend jaar een uitgelezen kans voor beheerders om al in het voorjaar de eerste uitlopende grote waternavel aan te pakken.

Een andere algemene exoot in onze wateren, waterteunisbloem, reageert vermoedelijk op dezelfde manier. Deze zou dus op dezelfde manier een klap kunnen hebben gehad, waar we van kunnen profiteren als we de soort willen bestrijden.

Ongevoelig

Wortelende onderwaterplanten, zoals waterwaaier en parelvederkruid, zijn vermoedelijk ongevoelig voor een periode met ijs. Ze overwinteren, net als veel inheemse waterplanten, op de waterbodem met stengels die op de knopen in het voorjaar weer kunnen uitlopen.

Ook van watercrassula is bekend dat er weinig effect is van een vorstperiode. Sterker nog, het kan (jaarrond) weer uitgroeien zonder dat het hoeft terug te vallen op ondergrondse organen om vorst te overleven. Hierdoor heeft het in het voorjaar een voorsprong op inheemse soorten.

Figuur 1. Detail van grote waternavel. Er ontstaan wortels op de knopen, waardoor ondergrondse of ondergedoken fragmenten weer snel uitgroeien in het voorjaar. (Foto: Rutger Barendse; Saxifraga)

Figuur 2. Grote waternavel in de Niers bij Gennep in september 2025 (links) en op dezelfde plek na de vorst in februari 2026. NB Op de rechterfoto is niet goed te zien dat er daadwerkelijk onder water nergens meer grote waternavel te zien is. (Foto's: Baudewijn Odé)

Snelle melding en snelle actie

Snelle melding van met name grote waternavel en waterteunisbloem zou beheerders van wateren enorm kunnen helpen met het terugdringen van deze soorten. Er is een grote kans dat deze soorten, na deze winter, in veel kleinere aantallen opduiken en met gerichte maatregelen misschien wel lokaal kunnen worden uitgeroeid. Meldingen van deze soorten zijn dus extra gewenst. Vooral meldingen waarbij ook de hoeveelheid (abundantie) is opgegeven.

Komend jaar geeft bovendien een kans om te zien welke soorten nog meer een klap hebben gekregen door de vorst. Hoe staat het bijvoorbeeld met verspreidbladige waterpest, ongelijkbladig vederkruid en egeria op bekende groeiplaatsen?

Landelijk aanvalsplan

Een van de accenten uit het recent verschenen Landelijk aanvalsplan invasieve exoten (zie de bijdrage van Huijsmans & Kap op pagina 2-3 in deze Kijk op Exoten) is 'Vroege signalering en snelle eliminatie'. In het aanvalsplan wordt daarbij de focus gelegd op soorten die in Nederland in een vroeg stadium van introductie zijn. Mocht de vorst sommige wijdverspreide waterplanten serieus hebben teruggedrongen, dan lijkt het nuttig om lokaal of regionaal een poging tot eliminatie te doen en niet te wachten tot de soort zich weer in volle omvang heeft hersteld.

Figuur 3. Grote waternavel bij Gennep in februari 2026. Door de beschutting die de lisdodde hier biedt, hebben de planten minder vorstschade. (Foto: Baudewijn Odé)

Verder lezen

Het landelijk aanvalsplan invasieve exoten. [Klik hier.](#)

Informatie van FLORON over exotische planten en het melden daarvan. [Klik hier.](#)

